

2022-10-23

Högskoleprovet

Provpass 1

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Kvantitativ del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är XYZ (matematisk problemlösning), KVA (kvantitativa jämförelser), NOG (kvantitativa resonemang) och DTK (diagram, tabeller och kartor). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
XYZ	12	1–12	12 minuter
KVA	10	13–22	10 minuter
NOG	6	23–28	10 minuter
DTK	12	29–40	23 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. Vilket svarsalternativ motsvarar uttrycket $(4 - 3)(x + 2y)$?

- A $1 + x + 2y$
- B $4 - 3x + 2y$
- C $x + 2y$
- D $4x - 6y$

2. Vad är $3^3 - 2^3$?

- A 1
- B 3
- C 6
- D 19

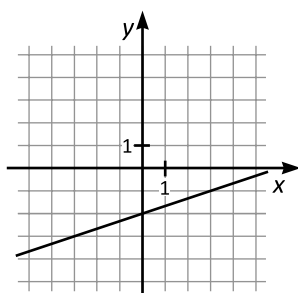
3. $0,4x + 0,2 = 0,6x + 1,8$

Vilket värde har x ?

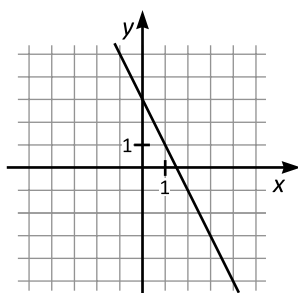
- A -10
- B -8
- C 1,6
- D 2

4. Vilket svarsalternativ visar linjen $y = 3x - 2$?

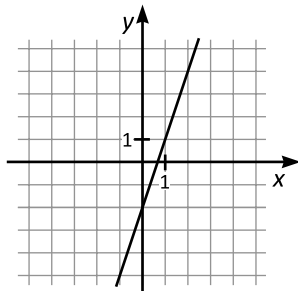
A

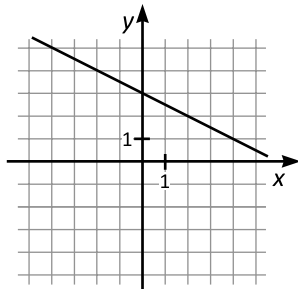
B

C

D

5. I burk A finns det 50 enfärgade kulor: 10 svarta och 40 vita. I burk B finns det 90 kulor. Sannolikheten är $\frac{2}{3}$ att en slumpmässigt plockad kula ur burk B är svart. Kulorna i burk A och burk B hålls över i en tom påse. **Vad är sannolikheten att en slumpmässigt plockad kula ur påsen är svart?**

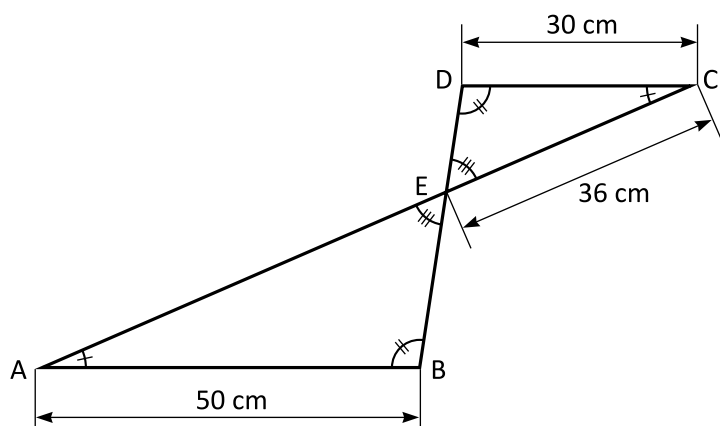
- A $\frac{2}{7}$
- B $\frac{1}{2}$
- C $\frac{7}{10}$
- D $\frac{5}{7}$

6. $f(x) = 5(x^3 + x) - 10(x^2 + 1)$

Vilket svarsalternativ är lika med $f(2)$?

- A 0
- B 3
- C 20
- D 100

7. Triangeln ABE är likformig med triangeln CDE. Hur lång är AE?

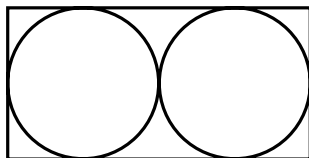

- A 56 cm
B 60 cm
C 64 cm
D 68 cm
8. Albert står i en kö. Antalet personer som står före honom i kön är tre gånger så stort som antalet personer som står efter honom i kön. Vilket svarsalternativ kan vara det totala antalet personer i kön?
- A 26
B 27
C 28
D 29

9. Vilket svarsalternativ motsvarar uttrycket $(x + 7)^2 - (x - 7)^2$?

- A $28x$
- B $49x$
- C x^2
- D $x^2 - 7x + 49$

10. Två cirklar är placerade i en rektangel så att cirklarna tangerar varandra. Var och en av cirklarna tangerar dessutom tre av rektangelns sidor, enligt figuren. Cirklarnas sammanlagda area är $18\pi \text{ cm}^2$. Hur stor area har rektangeln?

- A 72 cm^2
- B 108 cm^2
- C 144 cm^2
- D 162 cm^2

11. $\frac{1}{x} = -\frac{2}{3}$

Vad är x^3 ?

A $-\frac{27}{8}$

B $-\frac{8}{27}$

C $\frac{8}{27}$

D $\frac{27}{8}$

12. $x = \frac{\pi}{\sqrt{2}}$

I vilket intervall ligger x ?

A $x < 1$

B $1 \leq x < 1,5$

C $1,5 \leq x < 2$

D $x \geq 2$

13. $\frac{8}{10} = \frac{x}{16}$

Kvantitet I: x

Kvantitet II: 10

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

14. Almas ålder är hälften av Ellas och Lenas sammanlagda ålder.

Kvantitet I: Almas ålder

Kvantitet II: Ellas ålder

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

15. *Kvantitet I:* 30 procent av 40

Kvantitet II: 40 procent av 30

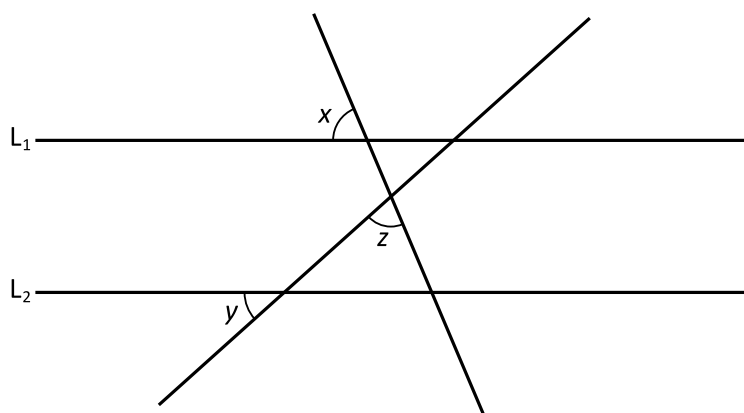
- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

16. *Kvantitet I:* Medelvärdet av mätserien 1, 3, 7

Kvantitet II: Medelvärdet av mätserien 1, 1, 3, 7, 7

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

17. Linjerna L_1 och L_2 är parallella.

Kvantitet I: $x + y + z$

Kvantitet II: 180°

- A I är större än II
B II är större än I
C I är lika med II
D informationen är otillräcklig

18. $x \neq 0$
 $x^2 = -5x$

Kvantitet I: x

Kvantitet II: 0

- A I är större än II
B II är större än I
C I är lika med II
D informationen är otillräcklig

19. Arean av en rektangel är 50 cm^2 . Rektangelns bredd är 5 cm.

Kvantitet I: Längden av rektangelns diagonal

Kvantitet II: 11 cm

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

20. *Kvantitet I:* $\frac{3^2}{7^2}$

Kvantitet II: $\frac{7^{-2}}{3^{-2}}$

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

21. Linjen L går genom punkten $(-10, -1)$ och har positiv lutning.

Kvantitet I: y -koordinaten för den punkt där L skär y -axeln

Kvantitet II: 0

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

22. $y \neq 0$

$$\frac{2x}{3y} = 7$$

Kvantitet I: y

Kvantitet II: $\frac{2}{21}x$

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

23. Julia och August har plockat varsin bukett blommor. Buketterna innehåller endast prästkragar och blåklockor. **Hur många blåklockor har August i sin bukett?**

- (1) I Julias bukett finns det 10 prästkragar och 14 blåklockor. August har plockat en blomma mer än Julia.
- (2) $\frac{3}{5}$ av blommorna i Augusts bukett är blåklockor.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

24. I en ask finns det endast enfärgade kulor: svarta och röda. **Hur många fler svarta än röda kulor finns det i asken?**

- (1) Sammanlagt finns det 30 kulor i asken.
- (2) Det finns 18 svarta kulor i asken. Antalet röda kulor är $\frac{2}{3}$ av antalet svarta kulor.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

25. Familjerna Andersson, Berg, Cedergren och Dahlman bor i varsin lägenhet i ett tre-våningshus. En av familjerna bor på första våningen, två på andra våningen och en på tredje våningen. **Vilken familj bor på tredje våningen?**

- (1) Familjen Cedergren bor nedanför familjen Andersson.
- (2) Familjen Berg bor nedanför familjen Dahlman.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

26. Frida och Jan ska gifta sig. Till festmiddagen ska alla 100 gäster ha varsin vikt servett. Frida och Jan viker själva alla servetter. De arbetar utan avbrott, var och en med sin egen konstanta hastighet. De viker lika många servetter var och blir färdiga samtidigt. **Vilken tid börjar Frida vika servetter?**

- (1) Klockan 10.25 börjar Jan vika servetter. Det tar honom 40 minuter att vika alla sina 50 servetter.
- (2) När Jan börjar vika servetter har Frida precis vikt färdigt 10 servetter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

27. Är x ett heltal?

- (1) $y = 2x$
- (2) y är ett heltal.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

28. De fem bokstäverna A, B, C, D och E är skrivna på rad på ett papper. I vilken ordning från vänster till höger är bokstäverna skrivna?

- (1) D står längst till vänster. B står intill både C och E. A står längst till höger.
- (2) Varken D eller E står längst till höger. C står intill både A och B. B står intill både C och E.

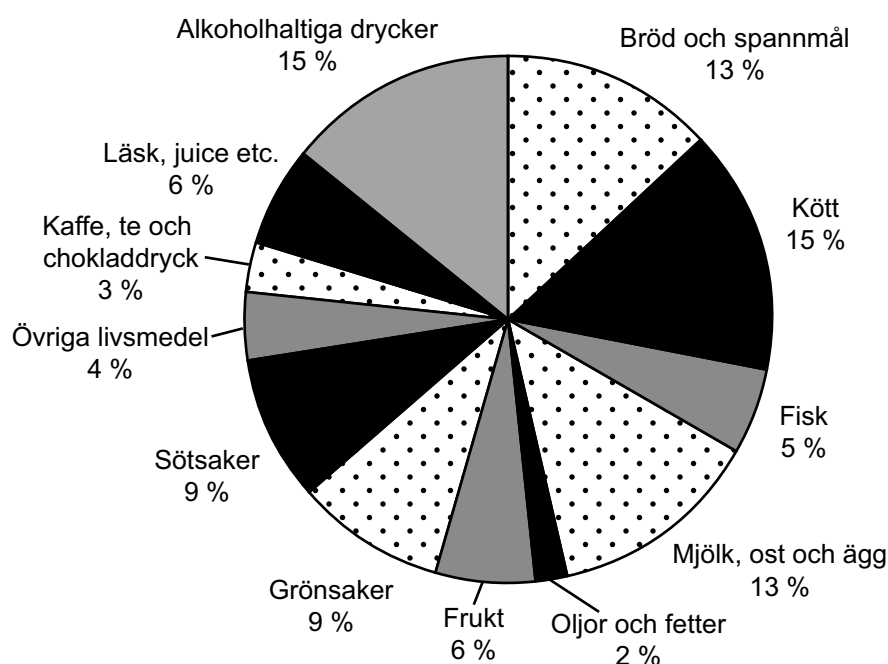
Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

Försäljning av livsmedel och drycker

Försäljningsvärdet av livsmedel och drycker per capita i Sverige ett antal år under perioden 2000–2007, fördelat på varugrupper. Kronor.

Varugrupp	Försäljningsvärde (inkl. moms) per capita					
	Löpande priser					
	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Livsmedel och drycker	16 867	19 264	19 214	19 517	20 315	21 221
Livsmedel	12 656	14 576	14 831	15 047	15 651	16 337
Bröd och övriga spannmålsprodukter	2 155	2 360	2 439	2 465	2 485	2 685
Kött	2 236	2 805	2 898	3 010	3 197	3 262
Fisk	828	944	931	961	1 025	1 076
Mjolk, ost och ägg	2 233	2 646	2 654	2 616	2 809	2 829
Oljor och fetter	412	437	426	431	416	450
Frukt	918	1 096	1 156	1 224	1 296	1 379
Grönsaker	1 488	1 712	1 670	1 679	1 768	1 870
Socker, sylt, honung, choklad och konfektyr	1 714	1 857	1 952	1 969	1 901	1 989
Övriga livsmedel	671	719	704	691	753	797
Alkohol fria drycker	1 429	1 593	1 539	1 598	1 711	1 803
Kaffe, te och chokladdryck	507	495	490	512	518	550
Mineralvatten, läskedrycker, frukt- och grönsaksjuicer	923	1 099	1 049	1 086	1 193	1 253
Alkoholhaltiga drycker	2 782	3 095	2 844	2 873	2 953	3 082
Spritdrycker	820	829	722	704	703	718
Vin inklusive cider	1 138	1 339	1 302	1 352	1 429	1 512
Öl	823	927	820	817	821	852

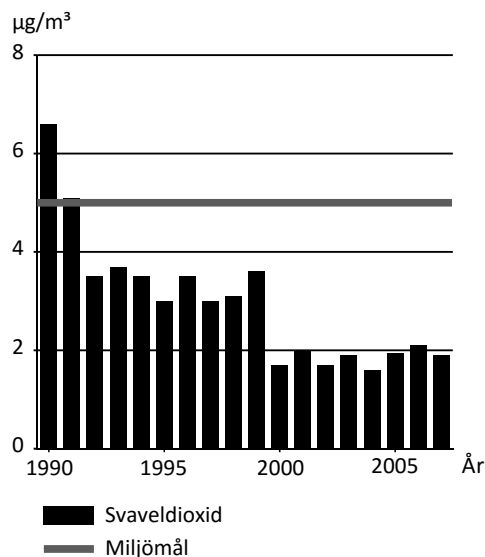
Försäljningsvärdet av livsmedel och drycker i Sverige 2007, procentuellt fördelat på varugrupper.

Uppgifter

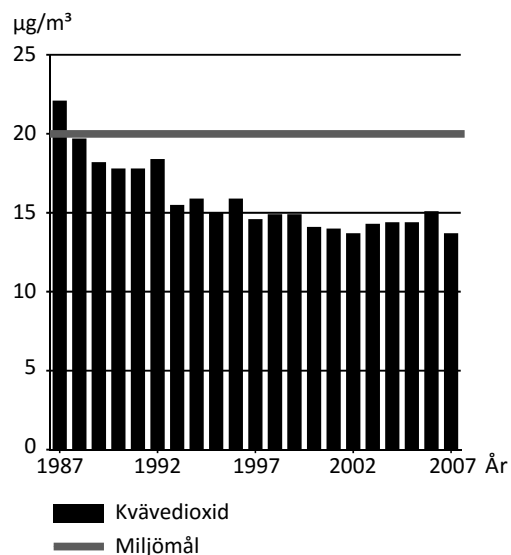
- 29. Hur stor andel av försäljningsvärdet av livsmedel och drycker 2007 utgjordes av Vin inklusive cider?**
- A 4 procent
 - B 7 procent
 - C 10 procent
 - D 14 procent
- 30. Vilket år var skillnaden i försäljningsvärde mellan varugrupperna Alkohol fria drycker och Alkoholhaltiga drycker som störst respektive som minst, räknat i kronor per capita?**
- A 2000 respektive 2005
 - B 2000 respektive 2006
 - C 2003 respektive 2005
 - D 2003 respektive 2006
- 31. Vilket svarsförslag anger varugrupper som tillsammans utgjorde närmare hälften av försäljningsvärdet av livsmedel och drycker 2007?**
- A Bröd och spannmål – kött – mjölk, ost och ägg
 - B Bröd och spannmål – mjölk, ost och ägg – frukt – grönsaker
 - C Kött – fisk – oljor och fetter – frukt – grönsaker
 - D Kött – frukt – grönsaker – sötsaker – läsk, juice etc.
- 32. Hur stort var försäljningsvärdet per capita och månad 2004 för varugruppen Bröd och övriga spannmålsprodukter?**
- A 180 kronor
 - B 203 kronor
 - C 224 kronor
 - D 243 kronor

Luftföroreningar

Svaveldioxid

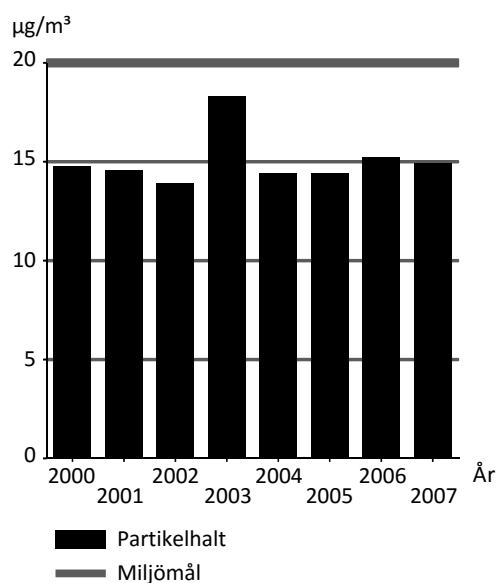

Kvävedioxid

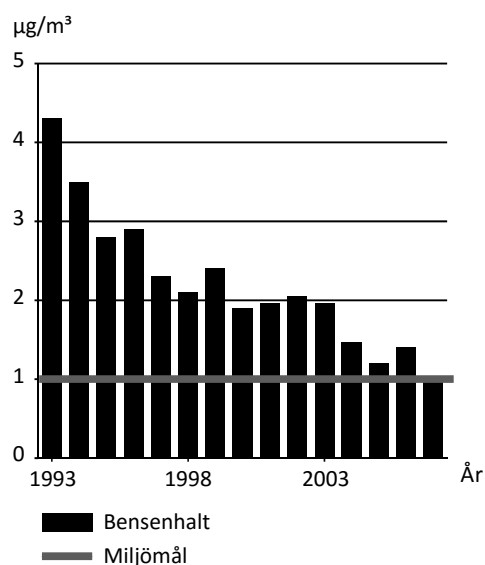

Halten av svaveldioxid och kvävedioxid i luft i en svensk medeltätort i förhållande till miljömålen. Mikrogram per kubikmeter luft (µg/m³).

Partiklar

Bensen

Halten av partiklar¹ och bensen i luft i en svensk medeltätort i förhållande till miljömålen. Mikrogram per kubikmeter luft (µg/m³).

¹ Avser PM10, dvs. partiklar med en diameter upp till 10 mikrometer.

Uppgifter

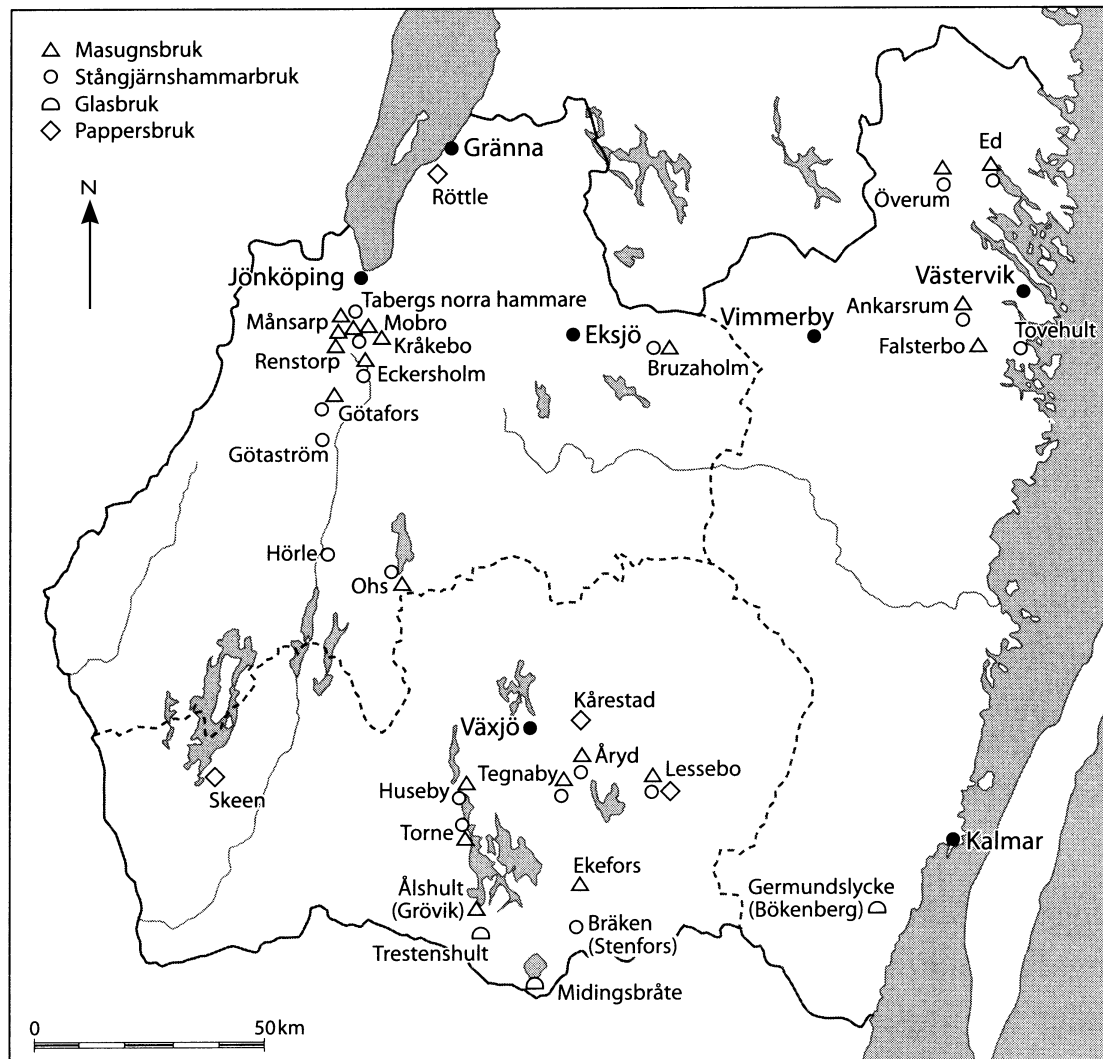
33. Hur stor var den totala mängden partiklar i 20 m³ luft i en svensk medeltätort 2007?

- A 30 µg
- B 150 µg
- C 300 µg
- D 400 µg

34. Hur mycket högre än miljömålet var bensenhalten i luft det år då halten var som högst?

- A 120 procent högre
- B 240 procent högre
- C 330 procent högre
- D 410 procent högre

Småländska bruk under stormaktstiden

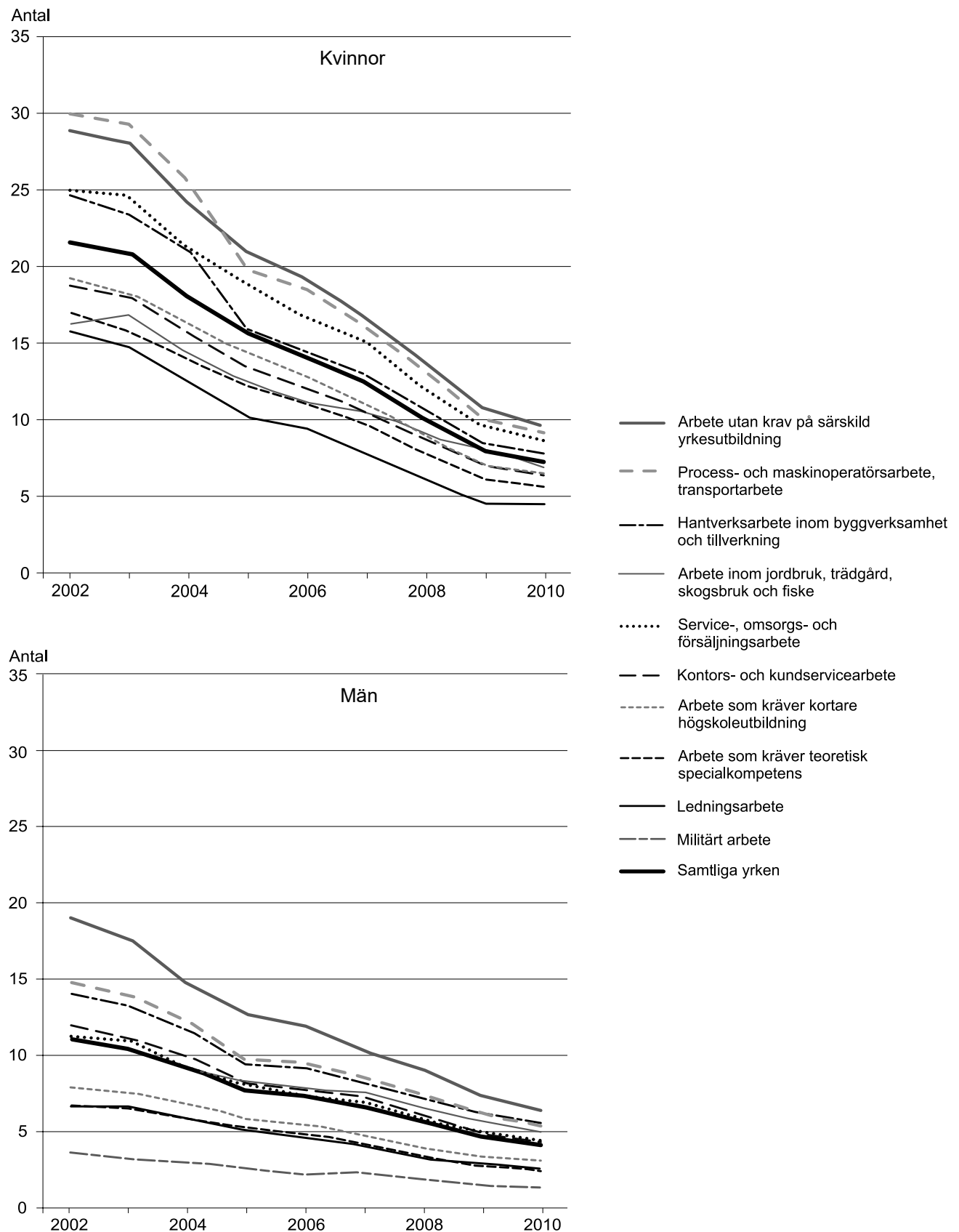

Bruk av fyra olika typer som grundades i Småland under stormaktstiden (1611–1718). Kartan innehåller nutida orter och gränsmarkeringar.

Uppgifter

35. Hur långt var det mellan det östligast belägna stångjärnshammarbruket och det västligast belägna pappersbruket?
- A 110 km
 - B 135 km
 - C 200 km
 - D 215 km
36. Lokalisera den punkt som ligger mitt emellan Jönköping och Vimmerby. Vilken typ av bruk låg 90 km söder om denna punkt?
- A Masugnsbruk
 - B Stångjärnshammarbruk
 - C Glasbruk
 - D Pappersbruk
37. Vilken av följande orter hade det längsta avståndet till närmaste glasbruk?
- A Jönköping
 - B Eksjö
 - C Vimmerby
 - D Västervik

Sjukskrivningar inom olika yrkesgrupper

Uppgifter

38. Hur stor var skillnaden 2002 mellan yrkesgruppen med störst respektive minst antal ersatta sjukskrivningsdagar per anställd man?
- A 13 dagar
 - B 15 dagar
 - C 17 dagar
 - D 19 dagar
39. Studera antalet ersatta sjukskrivningsdagar per anställd kvinna respektive man i yrkesgruppen Service-, omsorgs- och försäljningsarbete 2007. **Hur många var sjukskrivningsdagarna per anställd kvinna jämfört med per anställd man?**
- A Dubbelt så många
 - B Tre gånger så många
 - C Hälften så många
 - D En tredjedel så många
40. Identifiera det år då de ersatta sjukskrivningsdagarna per anställd kvinna i yrkesgruppen Hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning förändrades som mest i antal jämfört med året innan. **Hur stor var denna förändring procentuellt sett?**
- A 15 procent
 - B 20 procent
 - C 25 procent
 - D 30 procent

2022-10-23

Högskoleprovet

Provpass 2

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. signifikans

- A undantag
- B skillnad
- C måluppfyllelse
- D uppfattning
- E betydelse

2. blottlagd

- A känslösam
- B värdelös
- C synliggjord
- D övergiven
- E undanröjd

3. mitos

- A celldelning
- B uttorkning
- C blödning
- D sårläggning
- E befruktning

4. revidera

- A påpeka
- B hindra
- C ersätta
- D ändra
- E förneka

5. heterogen

- A hållbar
- B olikartad
- C i fast form
- D naturell
- E dubbelsidig

6. framsynthet

- A förhoppning
- B upplysning
- C övertygelse
- D utveckling
- E förutseende

7. blidka

- A ångra sig bittert
- B lämna i fred
- C göra mer vänligt inställd
- D inge förtroende
- E be om en tjänst

8. galax

- A himlakropp
- B spiralform
- C tidsrymd
- D stjärnsystem
- E planetformation

9. modest

- A snäll
- B pålitlig
- C utmanande
- D populär
- E blygsam

10. som en osalig ande

- A naiv och godtrogen
- B orolig och rastlös
- C sviken och olycklig
- D hård och känslökall
- E hatisk och hämndlysten

Luther, Cranach och Twitter

När Martin Luther i oktober 1517 spikade upp sina 95 berömda teser på kyrkporten i Wittenberg kunde han inte ha valt en lämpligare stad. Wittenberg var inte bara känt för sina många boktryckerier, som gjorde det möjligt att mångfaldiga och sprida Luthers texter, utan här bodde också Lucas Cranach som förutom boktryckare, apotekare och borgmästare även var en duktig målare. Luther och Cranach blev nära vänner och Cranach kom med tiden att bli reformationens art director. Hans verkstad producerade på löpande band idolporträtt av Martin Luther och andra för reformationen viktiga personer och hjälpte på så sätt till att sprida reformationens budskap.

Till en början var dock Luther ganska fientligt inställd till konst, och reformationen har därför förknippats med ikonoklasm, det vill säga medveten förstörelse av religiösa konstverk och symboler. Det är kanske inte så underligt, eftersom all konst i kyrkorna på den här tiden var producerad av katolikerna med syftet att sprida och förhållbara deras syn på kristendomen. Företrädarna för reformationen ville naturligtvis att deras budskap skulle finnas i kyrkorna istället för den katolska propagandan. Med tiden luckrades Luthers konstsyn upp och han insåg att konst kunde vara ett viktigt redskap för att sprida reformationens budskap. Han lät även Cranach skapa en del reformvänliga altarmålningar, bland annat den från 1547 som finns i Wittenbergs stadskyrka. Att Luther och reformationen haft en stor betydelse för hur konsten utvecklades efter 1500-talet i Europa är uppenbart, men har Luther något inflytande på dagens sekulariserade samtidskonst?

Boktryckarkonsten var en relativt ny teknik för att sprida och massproducera tryckt text på Luthers tid. Om Luther hade levt idag skulle han förmodligen ha använt sig av dagens teknik för att sprida sitt budskap. Kanske hade han twittrat sina 95 teser istället för att spika upp dem på en kyrkport? En som använt Twitter för att ”spika upp” sina teser i Luthers efterföljd är den amerikanska konstnären Marcin Ramocki. Till grupputställningen *Future Is Not What It Used To Be* som visades under 2010 på galleriet CSW Zamek Ujazdowski i Warszawa, och som handlade om hur Web 2.0 och sociala medier har påverkat samtidskonsten, skapade Ramocki en utställningstext på Twitter bestående av 59 teser. Ramocki beskriver sin text som en lättsam konversation om konstnärens roll i en tid präglad av sociala medier. Vad passar då bäst, fortsätter han, än att begränsa sina uttalanden till 140 tecken på Twitter?

I en av de 59 teserna citerar Ramocki konstkritikern Boris Groys som säger att det traditionella förhållandet mellan producenter och konsument, såsom det yttrade sig i 1900-talets masskultur, har inverterats. Det vill säga då det tidigare var en liten grupp som producerade allt material som vi konsumerade, kan idag vem som helst producera texter och bilder och på så sätt också bli en konstnär. Groys menar att konstnären idag inte längre är någon exklusiv person, utan en vardaglig utövare som delar sin konst direkt med sin publik på ett icke-hierarkiskt sätt, där institutionerna spelar allt mindre roll och där internet får allt större betydelse.

MATHIAS JANSSON

Uppgifter

11. Vad utmärkte konsten i 1900-talets masskultur, enligt Boris Groys?

- A Den hade folklig förankring.
- B Den angrep kulturen.
- C Den var reformatorisk.
- D Den utövades av ett fåtal.

12. Vad har Martin Luther och Marcin Ramocki gemensamt, enligt texten?

- A Kritiken av stelnade strukturer.
- B Viljan att förändra masskulturen.
- C Nyttjandet av ny teknik.
- D Synen på konstnärens uppgift.

Skolbiblioteken

Trots att det sedan 2011 står i skollagen att alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek går utvecklingen långsamt. Mer än var tionde elev saknar helt bibliotek på sin skola och hälften av landets elever saknar tillgång till ett bemannat skolbibliotek.

Det är en ständig kamp om vem som ska ta ansvar för att driva utvecklingen. Rektorer tycker att de saknar ekonomiska resurser medan politiker och huvudmän anser att det är rektorernas skyldighet att se till att det finns ett skolbibliotek. En viktig del av problematiken är också att skolbiblioteket på många håll inte har någon klar plattform. Skolbiblioteken hör inte alltid till utbildningsförvaltningen, utan ingår ibland i kultur- och fritidsförvaltningens verksamhet. Det förekommer att skolbibliotekarier arbetar på tre, fyra olika skolor och att de inte har någon rektor som chef.

Den största utmaningen för att få igång utvecklingen ligger i att ändra synsätt på vad ett skolbibliotek med en utbildad bibliotekarie kan innebära för elevernas lärande. Att analysera och kritiskt värdera olika typer av texter samt söka, välja och hantera information är förhållandevis nya och viktiga förmågor som är lätta att få syn på i läroplanen och som behöver ges större utrymme i undervisningen. Lärare är inte per automatik utbildade i detta. Det är däremot bibliotekarier, som därför kan bidra med undervisning i medie- och informationskunnighet (MIK).

Skolbibliotekarien ska inte behöva marknadsföra sig själv, utan ska ses som en naturlig resurs i skolan. För att det ska lyckas är den viktigaste förutsättningen att bibliotekarien får mandat från en intresserad och kunnig skollärdare.

I Växjö kommun, som fått utmärkelsen "Skolbibliotek i världsklass" av fackförbundet DIK, har man satsat på att anställa skolbibliotekarier som finansieras direkt av förvaltningen och inte ingår som en del av skolans budget. Skolbibliotekarierna arbetar med läsning och läsfrämjande, med bokprat och boksamtal. De arbetar med MIK för att eleverna ska bli ifrågasättande och kritiska informationskonsumenter. Det har inneburit att både rektorer och pedagoger insett att skolbiblioteket kan medföra mycket positivt för elevers lärande. Det ska inte bara vara ett rum dit man går för att få tips på böcker som man kan låna.

Det är viktigt att få tid till gemensam planering, även om det pågår en ständig kamp om tiden i skolan. Det är en förutsättning att skolbibliotekarier och lärare får mötas med sina respektive kompetenser. Skolbibliotekarien kan med sin kompetens ge stöd till ett undervisningsområde och arbeta med analysförmåga, begrepp,

informationssökning och källkritik. Det ger goda förutsättningar för en ökad måluppfyllelse och är lika betydelsefullt från de första skolåren till de sista. Vi lever i digitaliseringens tidevarv och det finns ett stort behov att ta med många infallsvinklar i skolämnen.

Det kan uppstå en del svårigheter i samarbetet mellan lärare och bibliotekarier. Lärare är vana att vara ensamma med eleverna i deras lärsituationer. Att vara flera inblandade i undervisningen, till exempel vid en planering med svensk- och SO-lärare om en historisk epok, är en utmaning för både pedagoger och bibliotekarier.

Lärare slänger sig gärna med pedagogiska termer, som till exempel LPP (Lokal pedagogisk planering) och ELK (En läsande klass). Även bibliotekarier har med sig sina termer från biblioteksvärlden. För ett gott samarbete är det viktigt att man skaffar sig gemensamma begrepp.

Bibliotekarien har sin utmaning i att vara med i "skolpulsen", allt ska gå ganska snabbt och göras inom bestämda tidsramar. Att komma från folkbiblioteket till ett skolbibliotek kan vara ganska omruskande och pulshöjande. Här råder dessutom inte frivillighetens lag, utan elever ska göra, läsa, skriva och undersöka, pang på! Det gör att man får en förändrad roll, man ska kunna säga till elever som inte gör riktigt vad som är tänkt. De hoppar, studsar, svär och klättrar på väggarna i värsta fall. Hur gör man då? Klart att man kan säga till, men ska man "skvallra" för de lärare som har eleven? Ska man bli arg? Vad ska man använda för tilltal? Problemen med ordning finns förstås på folkbiblioteken också, men inte i samma utsträckning. Att förmedla litteratur och mediekunskap bygger på förtroende och det behöver man förankra genom att vara en naturlig del av arbetet på skolorna.

Det har alltid varit en utmaning att få barn och ungdomar att läsa. All den lättillgängliga underhållningen som finns på internet gör utmaningen ännu större. Barn och ungdomar är vana att byta aktiviteter i den takt de själva väljer, medan skolan vill få eleverna att läsa och bearbeta det som händer i boken, skriva, läsa och skriva igen. Det kräver målmedvetet och engagerat arbete. Hög-läsning i början på en bok är ett bra sätt att få igång engagemanget och lusten att fortsätta. Boksamtalen, helst i smågrupper, kan därefter hjälpa eleverna att hitta sina inre bilder och bli intresserade av att läsa vidare, förstå mer och kunna ställa frågor till texten.

Skolbibliotekarier vill bli tillfrågade om förslag på böcker vars genretillhörighet och teman kan passa det läroplanen är ute efter. Men det är viktigt att också läraren har god kunskap om vilken litteratur som finns, svensk-lärare måste hänga med i bokutgivningen och vad som dyker upp på film och rör sig i barnens och ungdomarnas

värld. Utgivningen är riklig och det gäller att tillsammans vaska fram det bästa så att eleverna kan lotsas till det de vill och behöver. Det är klart att det är de vuxna i skolan som ska vara de bästa förebilderna – att man visar och pratar om böcker man själv läser för att få alla elever att förstå att det är så spännande, intressant och underhållande att läsa.

ANN LÖWBEER

Uppgifter

13. Textförfattaren lyfter särskilt fram en funktion som hon önskar att skolbibliotekarierna ska ha. Vilken?

- A De ska ha en samtalsledande funktion.
- B De ska ha en värderande funktion.
- C De ska vara pedagogiska resurser.
- D De ska vara läsande förebilder.

14. Vad av följande lyfter textförfattaren fram som orsak till att inte alla skolor har ett bibliotek?

- A Att skolbibliotekarier ofta har ansvar för flera skolor.
- B Att de som har utformat skollagen inte klarar av att följa den.
- C Att skolorna har skilda ekonomiska förutsättningar.
- D Att de som har i uppgift att lösa problemet skjuter det ifrån sig.

15. Vad krävs enligt textförfattaren för att skolorna bättre ska dra nytta av de skolbibliotekarier som de har tillgång till?

- A En tydligare ansvarsfördelning mellan rektorer och huvudmän.
- B Ett ökat mandat för bibliotekarierna att tillrätta-
visa elever.
- C En samordning av lärarnas och bibliotekariernas
arbetsplanering och språkbruk.
- D Ett samarbete som utgår från att lärarna och
bibliotekarierna har samma kompetens.

16. Vad är det som gör att behovet av skolbibliotekarier är särskilt stort i dag, enligt texten?

- A Det nya medielandskapet.
- B De alltmer detaljerade läroplanerna.
- C De ökade kraven på snabba resultat.
- D De tuffare ekonomiska villkoren inom
utbildningsområdet.

Utsatta grupper hälsa

Vid ett sektionssymposium anordnat av Svensk socialmedicinsk förening diskuterades hur man kan förbättra hälsan bland utsatta grupper. Presentationerna tog sin utgångspunkt i hälso- och sjukvårdslagen och berörde strukturella hinder, och hinder i bemötande, för god vård och bättre hälsa bland utsatta grupper. Eftersom dessa frågor kan vara av övergripande intresse för läkarkåren summeras symposiet här.

I presentationen om hälsa och vårdkonsumtion i socialt och ekonomiskt utsatta områden inom Stockholms läns landsting (SLL) poängterades betydelsen av att fördela resurser efter behov. Nuvarande ersättningssystem i primärvården ger inga extra resurser till dessa områden. Systemet avser att skapa lika villkor för vårdgivare, men vad händer då med förutsättningarna för att bedriva vård i områden med högre sjuklighet och större behov och en befolkning som i stor utsträckning inte talar svenska?

Det våldsökande beteendet och "health literacy", på svenska ungefär "hälsoförståelse", varierar mellan olika grupper. Olika steg där sociala skillnader kan uppstå och förstärkas i kedjan från hälsans bestämningsfaktorer till vårdkonsumtion belystes. Enligt hälso- och sjukvårdslagens intentioner ska de med större behov prioriteras framför dem med mindre behov, vilket kräver en omfördelning av resurser på ett sätt som i dag inte sker.

Presentationen om hemlösas vårdbehov i SLL utgick bland annat från en intervjuundersökning bland 155 hemlösa och belyste olika hinder för vård i denna grupp. En fjärdedel av de hemlösa hade avstått från att söka vård och köpa ut ordinerade läkemedel på grund av dålig ekonomi (jämfört med cirka 5 procent i befolkningen som helhet). Närmare 70 procent hade avstått från tandvård. De hinder som identifierades fanns i vårdens organisation och i samarbetet mellan verksamheter, men berodde även på individens egen hälsoförståelse och dennes upplevelser av dåligt bemötande. De hemlösa rapporterade bäst bemötande från frivilligorganisationer. Sjukvården fick hyggligt betyg, även om en stor andel ansåg sig ha blivit dåligt bemötta i sjukvården.

I SLL finns flera specifika vårdverksamheter för hemlösa. Trots detta har landstingsrevisorerna funnit problem som har att göra med bristande samordning och med att vården som erbjuds ser olika ut beroende på var man bor.

Presentationen om hälsa och vård bland asylsökande, papperslösa och gömda flyktingar utgick också från hälso- och sjukvårdslagen, där uttrycket "hela befolk-

ningen" kommit att gälla endast dem med fullständigt personnummer. Det finns en lag från 1 juli 2008 om hälso- och sjukvård respektive tandvård till asylsökande med flera. Vuxna asylsökande, gömda och papperslösa har tillgång till akutvård och vård som inte kan anstå, men gömda och papperslösa har inte rätt till subventionerad akut vård utan måste betala vården själva.

Sverige har i detta avseende mer restriktiva regler än många andra EU-länder. Asylsökande har ofta svåra traumatiska upplevelser bakom sig som resulterar i posttraumatiskt stressyndrom, depression och andra behandlingskrävande tillstånd. Till detta kommer statusförlust, diskriminering, isolering och oro för anhöriga i samband med ankomsten till Sverige, sammanfattat under begreppet postmigrationsstress. Hälsoinformation från sjuksköterska till asylsökande i grupp kan öka tryggheten och förmågan till stresshantering, och handledningen och utbildningen av studenter och personal i att möta utrikesfödda i vården måste utökas. Avslutningsvis betonades att rätten till vård ska omfatta alla, oberoende av juridisk status.

Presentationen av ett tolkat vårdsamtal utgick från en masteruppsats, baserad på intervjuer med vårdgivare engagerade i tbc-vård bland somalier, samt opublicerade intervjuer med tolkar. Tbc uppfattas som en stigmatiserande sjukdom och vårdmönstret är komplext. Vårdgivares och patienters kommunikationsfärdigheter är centrala i tolksamtal. Förtroende är svårt att förmedla via tolk, vilket också kan påverka vårdens kvalitet och resultat. Tolksamtal kräver mer tid, och kulturella olikheter försvårar för vårdgivare, tolk och patient. Bland annat kan vårdgivares besked uppfattas som alltför direkta och okänsliga.

Studien gav exempel på hur tolksystemet påverkas av ett upphandlingsförfarande som betonar låg kostnad, urholkar kvaliteten, påverkar vården negativt och är rättsosäkert för patienten.

Ett gemensamt tema i presentationerna var avvikelser från hälso- och sjukvårdslagens intentioner, med konsekvenser för vården bland utsatta grupper. En viktig intention i hälso- och sjukvårdslagen är att vården ska ske på lika villkor. De med störst behov ska ges företräde. Om detta ska uppnås påverkar det fördelningen av resurser. Alla ska inte ha lika mycket vård, vissa med större behov ska ha mer resurser än andra. Resurser måste prioriteras till dem med större behov.

Upphandling av vård (primärvård, psykiatri, hälso- och sjukvårdslagen, där uttrycket "hela befolk-

resurser tillämpas på flera håll. Upphandlingarna betonar ofta låga kostnader men ger inte tillräcklig vägledning om vilka kvalitetsindikatorer som ska gälla. Vid symposiet framhölls att utsatta grupper ofta har andra och större behov än befolkningen i genomsnitt och att en ensidig betoning av låga kostnader vid upphandling knappast ger en god vård för dessa grupper. I stället för en ersättningsmodell som premierar många korta besök förespråkades ett tydligare fokus på kvalitet. Om marknadsmodeller och upphandling av vård ska tillämpas i dessa sammanhang måste särskilda kvalitetsindikatorer utformas för att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls.

I diskussionerna bekräftade åhörare det som tidigare presenterats: ökande problem med allvarlig psykisk sjukdom hos asylsökande, att resurser och behov inte följs åt,

svårigheter och möjliga lösningar vid tolksamtal, behov av ökad utbildning och så vidare. Frågor väcktes bland annat om fördelning av resurser efter behov, vårdens värdegrund, patienten som objekt eller subjekt, personalens kompetens och etik, upphandling som lösning på problemen och om kvalitetsindikatorer för god vård. Deltagarna var överens om att vårdens värdegrund och etik, personalens kompetens och respekt för de människor vården tjänar måste komma först.

BO BURSTRÖM, SOLVIG EKBLAD, ROBERT IRESTIG OCH
MAISSA AL-ADHAMI

landsting = självstyrande organisation som föregick dagens regioner

stigmatisera = socialt stämpla

Uppgifter

17. Vilket av följande påståenden har tydligt stöd i texten?

- A Asylsökande söker inte vård på eget initiativ i den utsträckning som de skulle behöva.
- B Hemlösa tycker sig bli förhållandevis väl behandlade av frivilligorganisationer.
- C Textförfattarna menar att sjukvårdens riktlinjer för vård av papperslösa och gömda är relativt generösa.
- D Textförfattarna hävdar att hälso- och sjukvårdslagen borde vara tydligare i sina krav på tolksystemet.

18. Vilket övergripande problem återkom i de presentationer som texten behandlar?

- A Att den vård som utsatta grupper erbjuds inte motsvarar den vård som de enligt lagen borde få.
- B Att den nuvarande överkonsumtionen av vård omöjliggör viktiga prioriteringar.
- C Frågan hur man ska förklara för allmänheten att utsatta grupper kan behöva gå före i vårdköerna.
- D Frågan hur man ska behålla det goda samarbetet mellan de olika aktörerna inom vård- och hälsosektorn.

19. Vad borde enligt texten vara en viktig princip när vård upphandlas?

- A Att man i första hand upphandlar vårdlösningar som riktar sig till allmänheten.
- B Att de vårdlösningar som processen resulterar i verkligen håller tillräcklig kvalitet.
- C Att vårdens resurser delas lika mellan alla grupper i samhället.
- D Att upphandlingarna betonar allas lika stora behov av vård.

20. Hur kan man bäst karaktärisera den text som Bo Burström och hans medförfattare har skrivit?

- A Som en sammanfattning.
- B Som en utvärdering.
- C Som en kritisk granskning.
- D Som en utskrift av flera föredrag.

21. I förhandlingarna om förslaget är EU-domstolens dom ett trumfkort för de medlemsländer som vill täppa till vad de uppfattar som ett _____ i förordningen.
- A sidospår
 - B lönnfack
 - C kryphål
 - D skyddsnät
22. Det material som används vid murningen styr oftast också valet av verktyg, men för slutbearbetning av putsen gäller ofta att man tar vad man har i verktygsväg. Det är snarare _____ än verktygen som måste anpassas till materialet om det ska bli _____ konstruktioner.
- A magkänslan – anständiga
 - B tålamodet – behändiga
 - C ögonmåttet – fullständiga
 - D handlaget – beständiga
23. Språkrådet anser inte att flödet av lånord från engelska till svenska är _____. Mer problematiskt är i stället en företeelse som många språkbrukare kanske inte uppfattar, nämligen _____. Det innebär att man inom vissa verksamhetsområden väljer att använda engelska uttryck i stället för svenska, och därmed inte utvecklar en svensk _____ inom området.
- A betydande – översättningslån – tradition
 - B tvetydigt – tolkningsföreträden – samtalston
 - C oroväckande – domämförluster – terminologi
 - D gränslöst – betydelseglidningar – förståelse
24. Hålligheten i stenflisan rymmer spår av tre olika sorters mikroorganismer, ett slags miniatyrsamhälle vars medlemmar antagligen levde i _____ för 48 miljoner år sedan.
- A kollektiv
 - B treenighet
 - C polygami
 - D symbios

25. Om uppgifterna stämmer sneglar Kroatien åt samma håll som Ungern, Polen och framför allt Ryssland har gjort. Efter en period av öppenhet och demokrati kommer en _____ där länderna kantrar mot mer _____ lösningar.
- A boom – sekulära
 - B trigger – diktatoriska
 - C peak – suspekta
 - D backlash – auktoritära
26. Kan man vara beroende av socker? Frågan har debatterats i flera decennier utan att få något _____ svar.
- A ensidigt
 - B envetet
 - C enskilt
 - D entydigt
27. Regissören Ingmar Bergmans _____ över en symfoniorkesters förmåga att verka som en organism, sammansmält och samspelt, för att förmedla musiken under dirigentens taktpinne, är äkta och _____.
- A förundran – oförställd
 - B fantasi – oförarglig
 - C förtjusning – oförutsägbar
 - D fundering – oförbehållsam
28. Med det moderna projektet skulle individen bli sin egen lyckas _____. Och visst har vi vunnit en _____ som mänskligheten aldrig tidigare upplevt, men när vi ställde siktet mot framtiden och kapade banden bakåt blev många av oss _____.
- A ost – kunskap – rådlösa
 - B lott – rikedom – arvlösa
 - C smed – frihet – rotlösa
 - D dräng – standard – maktlösa

29. Ångestens medicinska historia präglas av tillfälligheter och slumpmässiga upptäckter, vilket delvis förklarar _____ vilka diagnoser som förekommer.
- A meningen med
 - B godtyckligheten i
 - C rangordningen av
 - D sannolikheten för
30. Omkring 1910 gick det för första gången att _____ en realexamen per korrespondens i utbildningsföretaget Hermods regi, vilket ledde till att verksamheten expanderade kraftigt. Grundaren Hans Svensson Hermods vision var att alla svenskar, även landsbygdsbefolkningen, skulle kunna läsa kurser som de hade _____ för.
- A avlägga – fallenhet
 - B beställa – utbildning
 - C tillämpa – resurser
 - D utfärda – befogenhet

2022-10-23

Högskoleprovet

Provpass 4

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Kvantitativ del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är XYZ (matematisk problemlösning), KVA (kvantitativa jämförelser), NOG (kvantitativa resonemang) och DTK (diagram, tabeller och kartor). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
XYZ	12	1–12	12 minuter
KVA	10	13–22	10 minuter
NOG	6	23–28	10 minuter
DTK	12	29–40	23 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. Vilket svarsalternativ är lika med $\frac{1}{3} + \frac{3}{4} + \frac{5}{12}$?

A $\frac{9}{4}$

B $\frac{9}{6}$

C $\frac{9}{12}$

D $\frac{9}{19}$

2. $L_1: y = 2x - 4$
 $L_2: y = x - 1$

Linjerna L_1 och L_2 skär varandra i punkten P. Vilka koordinater har punkten P?

A $(-4, -1)$

B $(1, 0)$

C $(2, -4)$

D $(3, 2)$

3. $\frac{45x}{7} = 5x + 10$

Vad är x ?

A $\frac{7}{8}$

B $\frac{7}{4}$

C 5

D 7

4. Vad är 7 procent av 15?

A 1

B 1,05

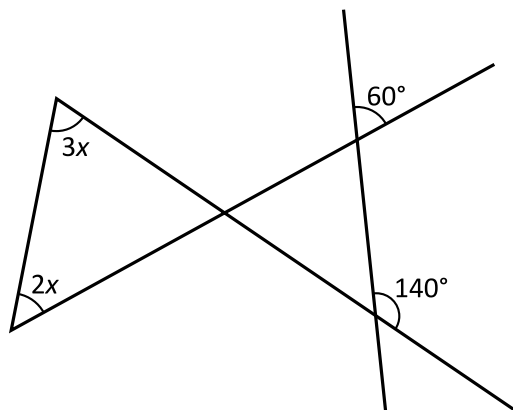
C 1,1

D 1,15

5. Vad är differensen mellan medianen och medelvärdet av de sex talen $-1, 1, 2, 4, 5$ och 7 ?

A 0
B 1
C 2
D 3

6.

Vad är $5x$?

A 80°
B 100°
C 120°
D 140°

7. Vilket svarsalternativ är en funktion som uppfyller att $f(1) > f(0)$?

- A $f(x) = 2$
- B $f(x) = x - 2$
- C $f(x) = x^2 - 2x + 1$
- D $f(x) = -2x + 2$

8. Vilket svarsalternativ motsvarar uttrycket $(a + b)(c + d)(e + f)$?

- A $ac + ad + bc + bd + e + f$
- B $ac + ad + bc + bd + ae + af + be + bf$
- C $ace + bdf$
- D $ace + acf + ade + adf + bce + bcf + bde + bdf$

9. Arean av en cirkel är 27 cm^2 . Vilket av svarsalternativen är det bästa närmevärdet för cirkelns diameter?

A 1,5 cm
B 4,5 cm
C 6 cm
D 9 cm

10. Vilket värde har x om $\frac{1}{3} - x = \frac{1}{2} - \frac{1}{3}$?

A $-\frac{1}{2}$
B $-\frac{1}{6}$
C $\frac{1}{6}$
D $\frac{1}{2}$

11. För en viss sorts garn gäller att ett nystan med 130 meter garn väger 50 gram. Emma använder 430 gram av garnet för att sticka en tröja. **Vilket svarsalternativ är ett uttryck för att beräkna hur många meter garn Emma använder till tröjan?**

A $\frac{50}{130} \cdot 430$

B $\frac{50}{430} \cdot 130$

C $\frac{130}{50} \cdot 430$

D $\frac{430}{130} \cdot 50$

12. **Vilket svarsalternativ motsvarar $4 \cdot 2^x$?**

A 2^{x+2}

B 2^{2x}

C 4^{x-1}

D 8^x

13. $2(x + 3) = 3(x + 4)$

Kvantitet I: x

Kvantitet II: 0

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

14. Två vanliga sexsidiga tärningar kastas slumpmässigt en gång.

Kvantitet I: Sannolikheten att summan av de tärningarna visar är 10

Kvantitet II: Sannolikheten att summan av de tärningarna visar är 4

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

15. Kvantitet I: $\frac{5}{6} + \frac{5}{6}$

Kvantitet II: $\frac{5}{6} \cdot \frac{5}{6}$

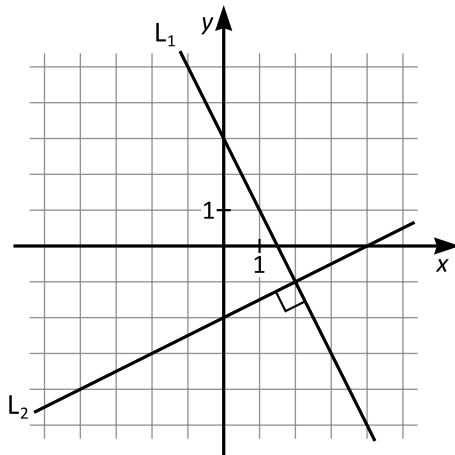
- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

16. Kvantitet I: Arean av en triangel med basen b och höjden h_1

Kvantitet II: Arean av en triangel med basen $b - 1$ och höjden h_2

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

17. De två linjerna L_1 och L_2 skär varandra i en rät vinkel.

Kvantitet I: Riktningskoefficienten för L_1 multiplicerad med riktningskoefficienten för L_2

Kvantitet II: 1

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

18. *Kvantitet I:* En fjärdedel av arean av en cirkel med radien 1 cm

Kvantitet II: Tre fjärdedelar av arean av en kvadrat med sidan 1 cm

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

19. *Kvantitet I:* $\sqrt{7} + \sqrt{3}$

Kvantitet II: $\sqrt{10}$

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

20. x och y är positiva heltal sådana att $xy = 36$.

Kvantitet I: $x + y$

Kvantitet II: 18

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

21. *Kvantitet I:* Antalet minuter som det tar att färdas 40 km med hastigheten 100 km/h

Kvantitet II: Antalet minuter som det tar att färdas 40 km med hastigheten 40 m/s

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

22. $x > 2$

$$\frac{125}{\sqrt{x-2}} = 25$$

Kvantitet I: $x - 2$

Kvantitet II: 25

- A I är större än II
- B II är större än I
- C I är lika med II
- D informationen är otillräcklig

23. Vilken area har rektangeln R?

- (1) En sida i R är 7 cm.
- (2) R har omkretsen 20 cm.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

24. Är $x < 0$?

- (1) $4x = -8$
- (2) $x^5 < 0$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

25. På en skola finns de fyra klasserna 1A, 1B, 2A och 2B. **Hur många barn går i klass 1A?**

- (1) I klasserna 1A och 1B går det sammanlagt 51 barn.
I klasserna 1A och 2A går det sammanlagt 53 barn.
- (2) I klass 2B går det 24 barn. Det går 103 barn i de fyra klasserna tillsammans.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

26. Glas A rymmer 80 % av det som ryms i glas B. **Hur mycket rymmer glas B?**

- (1) När glas A är helt fyllt innehåller det $\frac{4}{5}$ av det som ryms i glas B.
- (2) Glas A innehåller 6 cl och är halvfullt. Glas B är fyllt till 75 %.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

27. En dag handlar Åke i en bokhandel, en klädaffär och en skoaffär. Han handlar för sammanlagt 1 600 kronor. **Hur mycket handlar Åke för i skoaffären?**
- (1) I bokhandeln handlar Åke för en femtedel av det han handlar för i skoaffären. I klädaffären handlar han för dubbelt så mycket som i bokhandeln.
 - (2) Det sammanlagda beloppet som Åke handlar för i bokhandeln och klädaffären är mer än hälften av vad han handlar för i skoaffären.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

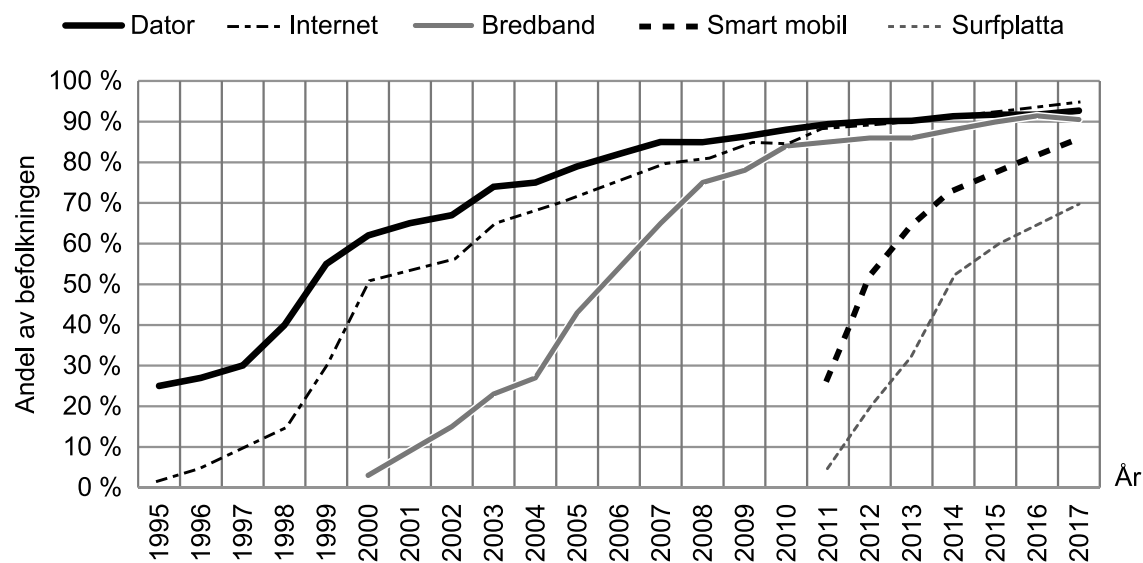
- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

28. Emma, Marie och Petra är alla olika långa. Deras medianlängd är 173 cm. **Vem av dem är längst?**
- (1) Emma är 173 cm lång. Det skiljer mindre än 10 cm i längd mellan Emma och den som är längst.
 - (2) Om Marie hade varit 5 cm kortare så skulle gruppens medianlängd ändå ha varit 173 cm.

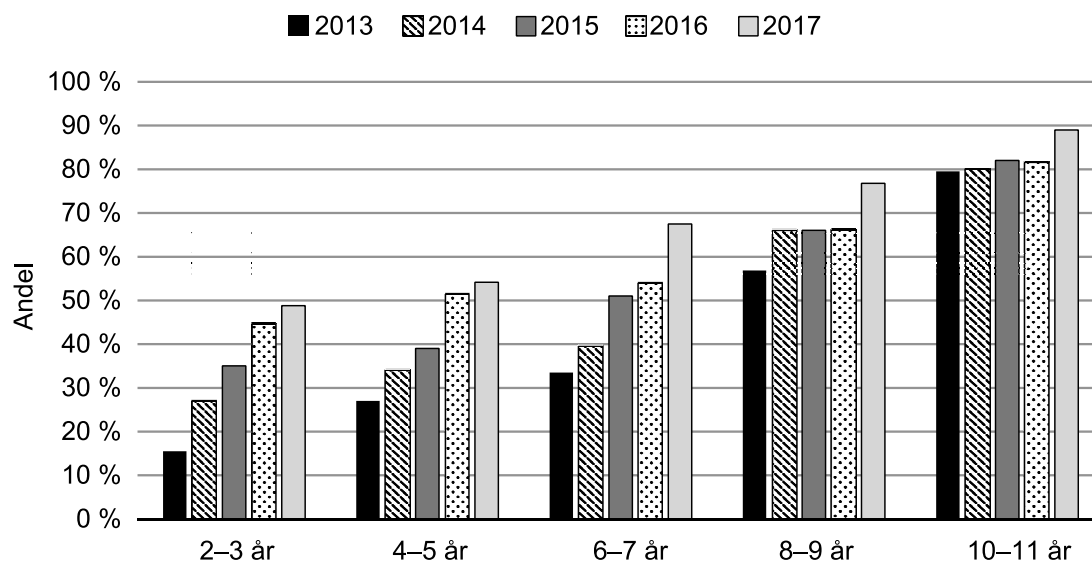
Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

Digital utrustning och internetanvändning

Andelen av befolkningen (12 år och äldre) som hade tillgång till dator, internet, bredband respektive surfplatta i hemmet samt andelen som hade tillgång till en smart mobil. Olika tidsspann åren 1995–2017.

Andelen av barn i olika åldersgrupper som dagligen använde internet 2013–2017.

Uppgifter

29. Studera hur andelen som hade tillgång till internet i hemmet förändrades under den redovisade perioden. **Hur stor var den största förändringen mellan två på varandra följande år?**
- A 10 procentenheter
 - B 15 procentenheter
 - C 20 procentenheter
 - D 25 procentenheter
30. Anta att det i en skola 2016 fanns 250 elever som var i åldern 8–9 år. **Hur många av dessa skulle enligt statistiken ha använt internet dagligen?**
- A 125
 - B 150
 - C 165
 - D 195
31. **Vilket av svarsförslagen står för den minsta ökningen, i procentenheter räknat, om man jämför det första och det sista år då respektive kategori redovisas?**
- A Dator
 - B Bredband
 - C Smart mobil
 - D Surfplatta

Det svenska fårbeståndet

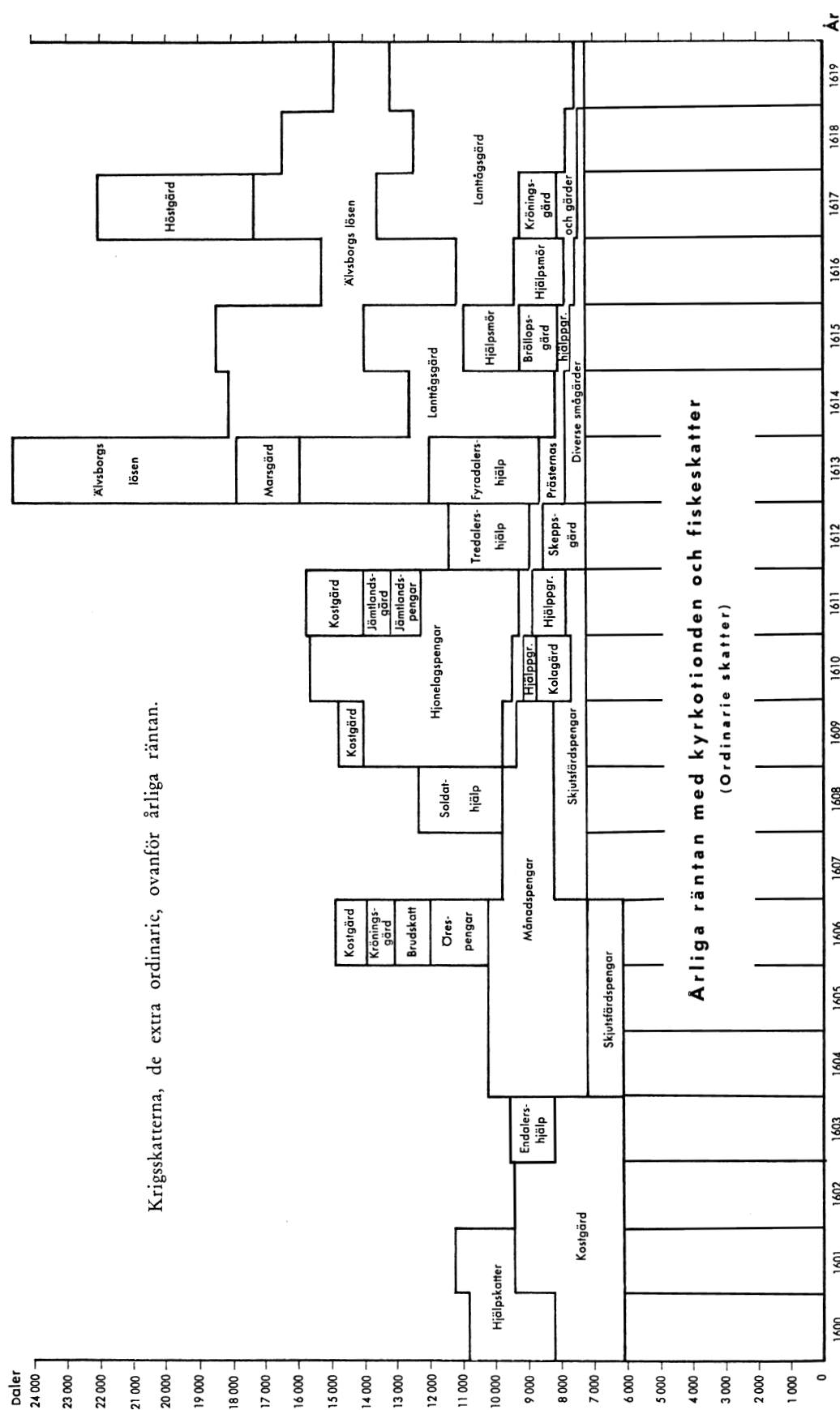
Antalet får i Sverige i juni 2014 redovisat per län respektive produktionsområde, uppdelat på vuxna får (baggar och tackor) och lamm.

Område	Baggar och tackor, födda 2013 eller tidigare	Lamm	Summa får
Län			
Stockholms	10 783	10 837	21 620
Uppsala	9 404	9 740	19 145
Södermanlands	12 760	13 772	26 531
Östergötlands	22 139	21 761	43 900
Jönköpings	14 080	15 720	29 801
Kronobergs	8 644	9 661	18 305
Kalmar	20 442	19 754	40 196
Gotlands	33 897	37 589	71 485
Blekinge	7 647	8 695	16 342
Skåne	31 062	35 546	66 607
Hallands	11 472	13 942	25 414
Västra Götalands	39 375	42 586	81 961
Värmlands	9 052	7 898	16 951
Örebro	10 968	11 051	22 019
Västmanlands	6 659	6 117	12 776
Dalarnas	8 236	7 421	15 657
Gävleborgs	10 775	10 177	20 952
Västernorrlands	4 914	4 276	9 190
Jämtlands	5 203	4 335	9 538
Västerbottens	6 896	7 469	14 366
Norrbottens	2 896	3 106	6 002
Produktionsområde			
Götalands södra slättbygder	12 022	14 506	26 527
Götalands mellanbygder	58 670	64 683	123 353
Götalands norra slättbygder	23 228	24 757	47 985
Svealands slättbygder	47 267	48 214	95 481
Götalands skogsbygder	89 347	96 250	185 597
Mellersta Sveriges skogsbygder	23 848	21 790	45 638
Nedre Norrland	21 507	19 231	40 738
Övre Norrland	11 414	12 023	23 437
Hela riket	287 303	301 454	588 757

Uppgifter

32. Vilket var förhållandet mellan antalet får i Gotlands län och antalet får i Kronobergs län?
- A 2:1
 - B 3:1
 - C 3:2
 - D 4:1
33. Anta att de vuxna fåren i juni 2014 utgjordes av en tredjedel baggar och två tredjedelar tackor. **Hur många tackor fanns det i så fall vid denna tidpunkt?**
- A 96 000
 - B 192 000
 - C 201 000
 - D 393 000
34. I juni 2014 fanns det i Sverige 8 951 jordbruksföretag som hade får. **Vilket var det genomsnittliga antalet får per jordbruksföretag vid denna tidpunkt?**
- A 24
 - B 32
 - C 52
 - D 66

Skattepålågor i Västerbotten 1600–1619

Västerbottens skattepålagor 1600–1619, redovisade som ordinarie skatter (årliga räntan med kyrkotonden och fiskeskatter) och olika extra ordinarie krigsskatter (lagda ovanpå årliga räntan). Daler.

Uppgifter

35. Identifiera det år då Västerbotten betalade både kostgärd och skjutsfärdspengar men inte månadspengar. **Vilken var den största extra ordinarie krigsskatten det året?**

- A Hjonelagspengar
- B Hjälp Pengar (Hjälppgr.)
- C Jämtlandspengar
- D Kostgärd

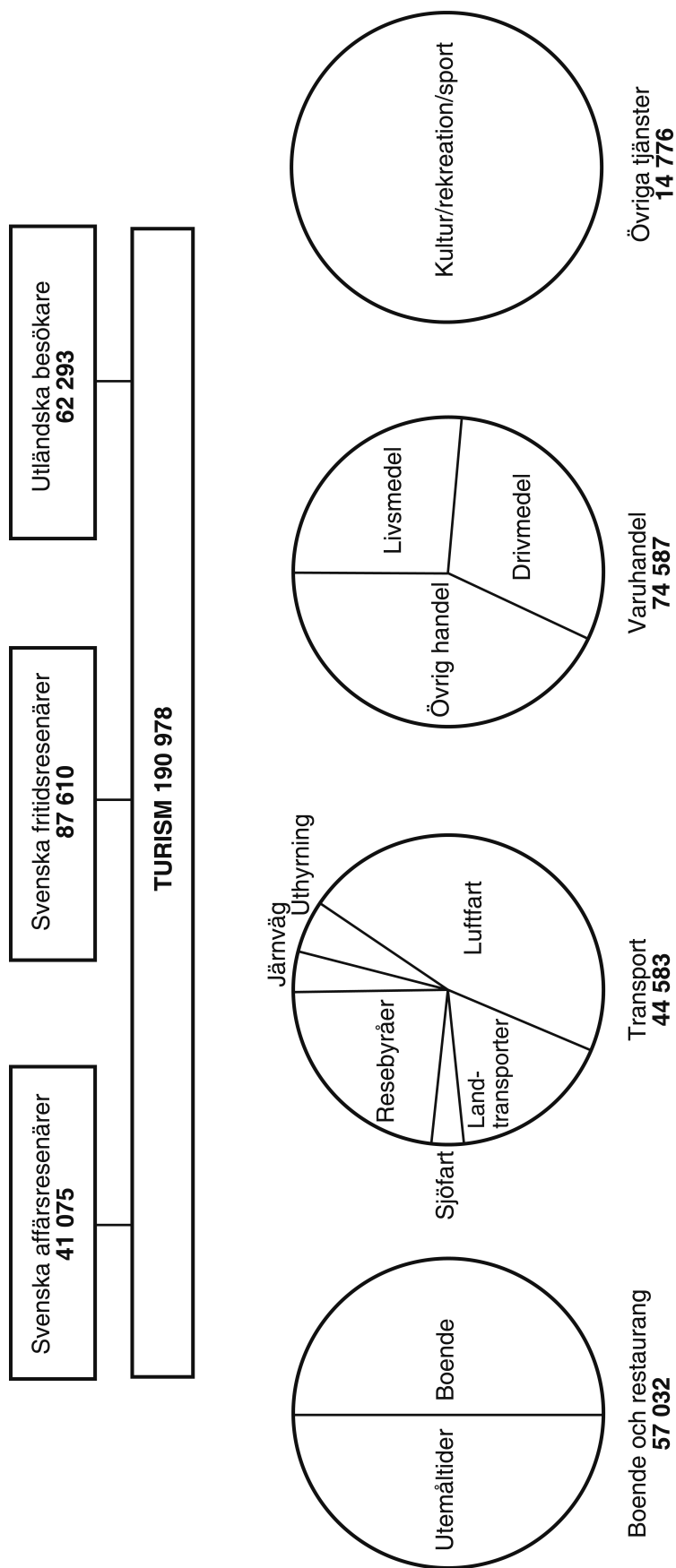
36. Studera de extra ordinarie krigsskatterna under perioden 1600–1612. **Hur mycket större var dessa skatter det år då de var som störst jämfört med det år då de var som minst?**

- A 5 100 daler
- B 6 200 daler
- C 8 700 daler
- D 11 200 daler

37. För hur många av de redovisade åren gällde att de extra ordinarie krigsskatterna tillsammans utgjorde ett större belopp än de ordinarie skatterna?

- A 9
- B 11
- C 13
- D 15

Konsumtion i samband med turism

Turismrelaterad konsumtion i Sverige 2005, totalt samt fördelat dels på resenärskategorier, dels på konsumtionsområden. Konsumtionsområdena är i sin tur uppdelade i delkategorier. Miljoner kronor.

Uppgifter

38. Vilka var de tre största delkategorierna i kronor räknat?

- A Utemåltider – Boende – Övrig handel
- B Utemåltider – Boende – Kultur/rekreation/sport
- C Utemåltider – Övrig handel – Kultur/rekreation/sport
- D Boende – Övrig handel – Kultur/rekreation/sport

39. Hur stort var det belopp som svenska resenärer spenderade på turismrelaterad konsumtion jämfört med det som utländska besökare spenderade?

- A Hälften så stort
- B En tredjedel så stort
- C Tre gånger så stort
- D Dubbelt så stort

40. Utländska besökare spenderade 15 710 miljoner kronor på utemåltider 2005. Hur stor andel av de utländska besökarnas turismrelaterade konsumtion avsåg utemåltider?

- A 1/4
- B 1/3
- C 2/5
- D 1/2

2022-10-23

Högskoleprovet

Provpass 5

- Du måste fylla i dina svar i svarshäftet **innan** provtiden är slut.
- Följ instruktionerna i svarshäftet.
- Du får använda provhäftet som kladdpapper.
- Fyll alltid i ett svar för varje uppgift. Du får inte minuspoäng om du svarar fel.
- På nästa sida börjar provet, som innehåller 40 uppgifter.
- Provtiden är **55 minuter**.

Verbal del

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Börja inte med provet förrän provledaren säger till.

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

1. inhemsk

- A som har vissa brister
- B som uppskattas av många
- C som hör till det egna landet
- D som kan verka obehaglig
- E som har använts tidigare

2. mantra

- A bibelcitat
- B takmålning
- C meditationsformel
- D lyckoamulett
- E symmetrisk bild

3. fördärva

- A förbruka
- B förfalska
- C förkasta
- D förstöra
- E förnedra

4. utan pardon

- A utan tröst
- B utan hjälp
- C utan skydd
- D utan tvivel
- E utan nåd

5. terapeutisk

- A läkande
- B beskrivande
- C lätthanterlig
- D förebyggande
- E långsiktig

6. avsteg

- A stort misstag
- B olyckshändelse
- C mindre avvikelser
- D helomvändning
- E oväntat beslut

7. gravt

- A ödsligt
- B skenbart
- C allvarligt
- D knappt
- E dolt

8. enträgen

- A naiv
- B grinig
- C självisk
- D outtröttlig
- E eftertänksam

9. antipati

- A motsats
- B motvilja
- C motgång
- D motkraft
- E motsägelse

10. raljera

- A visa intresse
- B blanda ihop
- C granska noga
- D skära upp
- E skämta ironiskt

Två dikter

NU LÖSER SOLEN SITT BLONDA HÅR

Nu löser solen sitt blonda hår
i den första gryningens timma
och breder det ut över markens vår,
där tusende blommor glimma.

Hon väter det tankfull i svalkande dagg,
i blommornas fuktiga gömmen,
hon lossar det varligt från rosornas tagg,
men tveksamt, förströdd, som i drömmen.

Hon låter det smeka skog och äng,
hon låter det fara för vinden.
Nu smeker det barnen i deras säng
och de gamla på skrovliga kinden.

Men hennes tanke är borta från allt;
vad kan denna glädje väl båta?
Hon drömmer bland stjärnor, som tusenfalt
förstora det levandes gåta.

Hon löser sitt hår och breder det ut
i morgonens saliga timma;
och drömmer bland världar, som gått förut
och nya, som längtande glimma.

PÄR LAGERKVIST

båta = vara till nytta

AFTONBÖN

Ingen stund är såsom denna,
kvällens sista, tysta timma.
Inga sorger längre bränna,
inga stämmor mera stimma.

Tag då nu i dina händer
denna dagen som förflutit.
Visst jag vet: i gott du vänder
vad jag hållit eller brutit.

Ont jag tänker, ont jag handlar,
men du läker allt och renar.
Mina dagar du förvandlar
så från grus till ädla stenar.

Du får lyfta, du får bära,
jag kan bara allting lämna.
Tag mig, led mig, var mig nära!
Ske mig vad du sen må ämna!

KARIN BOYE

Uppgifter

11. Vad av följande präglar Karin Boyes dikt?

- A Svårigheten att förstå den gåtfulla gudens verkliga syften.
- B Jagets önskan att överlämna sig åt en högre makt.
- C Den glädjande insikten att man kan påverka sitt eget öde.
- D Duets behov att försköna verkligheten.

12. På vilket sätt skiljer sig solen i Pär Lagerkvists dikt från duet i Karin Boyes?

- A Den har större makt över livet och dömer den har som syndat.
- B Den påminner mer om en gud och vill bara gott.
- C Den har större makt och kan förutspå framtiden.
- D Den är mer gåtfull och har ingen bestämd viljeinriktning.

Hållbart jordbruk

I den tv-sända filmen *Den sista skörden* hävdas att våra odlingsjor­dar används på ett icke hållbart sätt. Filmen gör gällande att bördigheten minskar och jordarna förgiftas vid modern jordbruksdrift. Även om detta illustreras med exempel hämtade från andra länder är budskapet tydligt att det även gäller det svenska jordbruket. Detta stöds dock inte av till exempel Sveriges Lantbruksuniversitets (SLU) långliggande bördighetsstudier. Dessa visar tvärtom att markens produktions­egenskaper har kunnat bibehållas och förbättras, och att skördarna ökat under de cirka 60 år som modernt jordbruk bedrivits och som försöken pågått. Maten är också näringsmässigt bättre idag än tidigare.

Svenska åkrar och betesmarker har således förmågan att långsiktigt och uthålligt producera tillräckligt med mat och foder samt biomassa för energi och tillverkning av andra produkter. Sveriges jordbrukare jobbar för en höjning av markens bördighet, är duktiga miljö­vårdare och strävar efter en ständigt förbättrad resurshushållning. Både som forskare och som jordbrukare måste vi även fortsättningsvis jobba med detta för att kunna försörja en växande världsbefolkning med mat och bioenergi.

Att problematisera viktiga samhällsfrågor ligger i Sveriges Televisions uppdrag. SVT missköter dock sitt samhällsuppdrag genom att visa starkt vinklade "dokumentärer" utan att använda sig av den vetenskapliga kompetens som finns vid SLU och andra lärosäten. Filmen undanhåller i stor utsträckning fakta i de fall där dessa talar emot filmens rubrik och budskap. Man har till exempel bortsett från att vi redan idag tillämpar kunskapen om hur vi skall gödsla med både stallgödsel och mineralgödsel för att uppnå stor skörd och litet läckage av kväve. Forskning för att finna läckagebegränsande åtgärder för fosfor pågår också. En av de tydligaste och största forskningssatsningarna under senare år har varit det tvärvetenskapliga Mistra-programmet MAT 21 (1997–2008), vilket hade målsättningen att integrera hög avkastning, minimerad negativ miljöpåverkan och god djuromsorg. Inget av detta nämndes i filmen.

Vår självförsörjningsgrad har de senaste 25 åren krupit ner från 85 procent till under 50 procent. Vi är bara självförsörjande på spannmål och till 70 procent på potatis. Sämst är det med köttvaror. För att kunna trygga livsmedelsförsörjningen måste jordbruket åter bli en lönsam verksamhet, vilket för många jordbrukare inte är fallet idag. I regeringens livsmedelsstrategi formuleras tydligt att jordbrukets produktion behöver öka. Den avgörande frågan är med vilka medel och metoder detta kan uppnås, vilket är oklart. Ett bra växtmaterial anpassat till nordiska klimatförhållanden är en förutsätt-

ning för ökad produktivitet. Sverige bör åter bli ledande inom växtförädling – gärna i ett nordiskt samarbete och med modern genteknik. Högre hektaravkastning ger dessutom utrymme för odling av annat än matgrödor. En annan viktig förutsättning är att vi inte förseglar åkermark under asfalt och betong. Morgondagens beslutsfattande måste genomsyras av insikten om odlingsmarkens betydelse för vår framtida välfärd.

Konsumenterna anser att resthalter av jordbrukets kemiska bekämpningsmedel i maten utgör en stor hälso­risk, vilket är en klar överdrift. "Gifter" i maten är också ett återkommande argument för ekologiskt jordbruk. Lantbrukare vill helst odla utan bekämpningsmedel men saknar idag alternativa metoder som är lika bra. Eko­odlingen visar också hur svårt det är att bekämpa ogräs och skadegörare utan kemiska alternativ. Just bekämpning av ogräs och skadegörare är därför ett angeläget område för en tvärvetenskaplig forskningssatsning för att få fram alternativ eller komplement till kemiska bekämpningsmedel. Ett effektivt växtskydd behövs för att höja produktiviteten och minimera avkastningsvariationerna mellan åren.

På odlingsmark måste ogräs och skadegörare bekämpas för att vi ska uppnå en effektiv produktion. Å andra sidan är ogräs och insekter viktig föda för fåglar. Om delar av fält avsätts för inslag av vilda växter och undantas från kemisk bekämpning främjas den biologiska mångfalden. Huvuddelen av odlingslandskapets biologiska mångfald finns annars utanför själva åkern – i betesmarker, på åkerholmar, kring stenmurar, i häckar och så vidare. Vissa av dessa småbiotoper omfattas av ett ekonomiskt miljöstödsprogram som funnits länge. Ett problem som under senare år uppmärksammas är att antalet pollinerande insekter stadigt minskar. Information och in­rättande av ett särskilt ekonomiskt stöd till hållande av bin och främjande av miljöer för vilda pollinatörer skulle kunna bryta denna trend.

Lantbruket kan minska sitt klimatavtryck genom att binda mer kol och minska utsläppen av växthusgaser. Med mer fånggrödor och perenna grödor samt ökad avkastning kan man öka kolinlagringen, det vill säga mullhalten, i marken. Jordbruket kan bli en betydande kol­sänka. Idisslarna svarar för en stor del av jordbrukets totala växthusgasutsläpp. Även inom ekolantbruket är mjölk- och köttproduktion en dominerande inriktning, men om utfodring och foderomvandling blir effektivare kan metanutsläppen sänkas. Lantbruket har dessutom råvarorna för framställning av till exempel biogas och biodiesel, och hela verksamheten kan bli helt oberoende av fossil energi till maskiner och torkar.

Vi bör gå in i framtiden genom att fortsatt söka hållbarhetsbrister i vårt moderna jordbruk och hitta sätt att åtgärda dem. Den resan tar aldrig slut, men en stark forskning är basen i detta hållbarhetsarbete. En objektiv faktaförmedling, respekt för kunskap framför tyckande samt analyser utan förutfattade meningar är viktiga villkor för att lyckas. Medel till forskning bör fördelas utan

dogmatiska ramverk så att innovativt nytänkande kan hjälpa till att förbättra vårt jordbruk. Statliga miljöstöd bör endast utgå till produktionsformer och åtgärder där nyttan vetenskapligt kunnat dokumenteras.

HOLGER KIRCHMANN, LARS BERGSTRÖM,
THOMAS KÄTTERER, RUNE ANDERSSON

Uppgifter

13. Vilken inställning har textförfattarna till kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket?

- A De är mindre skadliga än många påstår, men livsmedlens näringsinnehåll försämras.
- B De bör vara otillåtna på åkermarker, bland annat för att gynna pollinerande insekter.
- C De fyller en viktig funktion i nuläget, men den biologiska mångfalden påverkas negativt.
- D De bör så småningom ersättas av mer miljövänliga alternativ, bland annat för att få en jämnare avkastning än i dag.

14. Vilket av följande anser textförfattarna vara ett tydligt hot mot den svenska livsmedelsförsörjningen?

- A Att jordbruksmark bebyggs.
- B Lantbrukarnas jakt på lönsamhet.
- C Att odlingsmark ogräsbekämpas.
- D Jordbrukets minskande effektivitet.

15. Textförfattarna påpekar att ekolantbruket domineras av mjölk- och köttproduktion. Vad vill de mest sannolikt ha sagt med detta?

- A Att man inom ekolantbruket har tagit intryck av hållbarhetsdebatten.
- B Att ekolantbruket helst satsar på traditionell produktion.
- C Att ekolantbruket redan har hunnit ganska långt i miljöarbetet.
- D Att det även inom ekolantbruket finns hållbarhetsbrister att åtgärda.

16. Hurdant bör hållbarhetsarbetet vara för att bli framgångsrikt, enligt textförfattarna?

- A Förutsättningslöst och baserat på kunskap.
- B Långsiktigt och reglerat i detalj.
- C Samordnat mellan de nordiska länderna.
- D Fokuserat på ekologiskt jordbruk.

Normativ rättsekonomi

Den forskningsgren inom nationalekonomin som kallas rättsekonomi kan sägas bestå av två olika delar, en deskriptiv och en normativ. Den normativa rättsekonomin handlar till stor del om att rättfärdiga ekonomisk effektivitet. En av de ivrigaste förespråkarna för att vi bör välja ekonomiskt effektiva lösningar på juridiska problem är den amerikanske juristen Richard A. Posner (1939–). Posner är såväl professor i juridik som domare och räknas som en av företrädarna för "the Chicago school of law and economics".

Enligt Posner finns det en inneboende ekonomisk rationalitet i "the common law". Många avgöranden kan förklaras i termer av ekonomisk effektivitet fastän avgörandena inte uttryckligen bygger på ekonomiska överväganden. De juridiska avgörandena korresponderar ofta med de ekonomiskt effektiva lösningarna, och eftersom de är ekonomiskt effektiva har de också en positiv inverkan på välbefindandet i samhället. Rättsekonomin skiljer emellertid mellan två olika typer av ekonomisk effektivitet. Det första kriteriet för ekonomisk effektivitet kallar rättsekonomen för *Paretokriteriet*. Detta kriterium är uppfyllt om åtminstone en individ får det bättre utan att någon annan individ får det sämre. Det är viktigt att här påpeka att rättsekonomin inte uppställer något objektiva kriterium för när en individ får det bättre respektive sämre. Om en individ föredrar apelsiner framför citroner, så menar rättsekonomen att denna har större nytta av att ha tillgång till apelsiner än citroner. Därför brukar man säga att rättsekonomin är anti-paternalistisk.

Många olika beslut och åtgärder resulterar emellertid i att några individer får det sämre medan andra får det bättre. Således behövs ytterligare ett kriterium för ekonomisk effektivitet som är lättare att tillfredsställa än Paretokriteriet. Det andra kriteriet för ekonomisk effektivitet kallar rättsekonomen för *Kaldor–Hicks-kriteriet*. Detta är uppfyllt när några individer får det bättre än vad de övriga individerna får det sämre. Om vinsten är större än förlusterna, så föreligger Kaldor–Hicks-effektivitet. Antag att en viss åtgärd resulterar i att A:s respektive B:s välbefindande ökar med vardera 300 kr. Vidare medför åtgärden att C:s välbefindande minskar med 400 kr. I detta fall ökar det totala välbefindandet med 200 kr, och således tillfredsställer åtgärden i fråga Kaldor–Hicks-kriteriet.

Den stora och viktiga skillnaden mellan dessa båda typer av ekonomisk effektivitet är deras förhållande till kompensation. Eftersom Paretokriteriet endast är uppfyllt under förutsättningen att ingen individ får det sämre, så bygger det på *faktisk* kompensation. Det vill säga alla individer är kompenserade fullt ut och åtminstone

en individ är överkompenserad. Eftersom Kaldor–Hicks-kriteriet kan vara uppfyllt fastän några individer får det sämre, så bygger detta kriterium istället på *hypotetisk* kompensation. Det vill säga de som får det bättre får det så mycket bättre att de skulle kunna kompensera övriga individer fullt ut och fortfarande vara överkompenserade.

Eftersom Paretokriteriet inte medför att någon individ får det sämre så är det relativt okontroversiellt. Det hävdas ofta att detta kriterium för ekonomisk effektivitet kan rättfärdigas med många olika argument som härrör från konkurrerande teorier. Om någon får det bättre utan att någon annan i samhället får det sämre, så kan man sluta sig till att nyttan i samhället ökar av den Pareto-effektiva förändringen. Således finns det ett utilitaristiskt argument för detta kriterium. Det kan emellertid invändas att kriteriet är konservativt i och med att många mer genomgripande förändringar hindras, eftersom dessa oftast resulterar i att åtminstone en person får det sämre. Vidare bygger kriteriet oftast på individernas uttryckliga samtycke, och således tillfredsställer det libertarianismens teori om självägarskap. Posner för-svarar Paretokriteriet just genom att hänvisa till samtycke. Om alla har samtyckt till något, kan det inte vara orättfärdigt. Posner menar att detta kriterium är attraktivt eftersom det inte kränker personlig autonomi. De flesta juridiska avgöranden och regleringar bygger emellertid på att någon missgynnas medan andra gynnas. Det kriterium som Posner fokuserar på är därför det mer kontroversiella Kaldor–Hicks-kriteriet.

Rättsekonomisk analys bygger på ett mycket centralt antagande om hur individer beter sig i valsituationer. Alla individer, menar rättsekonomen, strävar efter att maximera sin egen tillfredsställelse. Eftersom välbefindande har karaktären av en primär nyttighet som hjälper alla individer att uppnå tillfredsställelse, så är det rationellt att sträva efter att maximera detta värde. Detta medför att varje individ i en specifik valsituation kommer att handla så att den egna vinsten maximeras. Denna beskrivning av individen som en ständigt ekonomiskt rationell varelse är teorin om *homo economicus*. Denna teori ligger till grund för i det närmaste all ekonomisk analys.

Teorin förklarar till exempel varför nyttigheter om-allokeras på en fri marknad så att de ständigt hamnar hos någon som värderar dem högre och varför ekonomiskt effektiva lösningar, när inga transaktionskostnader föreligger, ersätter ekonomiskt ineffektiva regleringar. Eftersom förutsättningarna varierar är utfallet emellertid svårt att förutsäga. Detta aktualiserar frågan om hur individer handlar i situationer som utmärks av

osäkerhet. Om alla individer alltid strävar efter att maximera sin egen vinst, så kommer de i situationer som utmärks av osäkerhet att samtycka till det alternativ som *förväntas* rendera dem störst vinst.

Vid första påseendet verkar det emellertid problematiskt att basera Kaldor–Hicks-kriteriet på samtycke. De individer som får det sämre kan knappast sägas ha samtyckt till försämringen eftersom detta skulle vara ekonomiskt irrationellt. Det centrala är då att fråga vad individerna i samhället skulle samtycka till innan de ser hur en specifik lösning på ett juridiskt problem påverkar dem.

Posner förlitar sig här på vår naturliga okunnighet om framtiden. I situationer som utmärks av osäkerhet kommer individer att samtycka till det alternativ som förväntas maximera deras vinst. Posner hävdar nu att individernas vinst maximeras av Kaldor–Hicks-kriteriet. Det finns nämligen ingen anledning att antaga att de individer som gynnas respektive missgynnas av detta kriterium alltid kommer att vara samma individer. Det är istället rimligt att antaga att en individ stundtals

kommer att gynnas och stundtals kommer att missgynnas av dess tillämpning. Och då en individ sannolikt inte tillhör förlorarna oftare än den tillhör vinnarna och den sistnämnda gruppen alltid vinner mer än vad den förra gruppen förlorar, så är det rationellt för en individ att samtycka till Kaldor–Hicks-kriteriet. När det tillämpas som den övergripande principen för juridiska avgöranden kan individerna räkna med att de ekonomiska vinsterna kommer att överstiga förlusterna, och vi antar att individerna i samhället skulle samtycka till kriteriet om de hade konfronterats med ett val. Om det nu finns ett implicit samtycke i samhället för detta kriterium, så kan en tillämpning av detsamma inte vara orättfärdig, enligt Posner.

CHRISTIAN DAHLMAN, JOAKIM NERGELIUS,
DAVID REIDHAV & CHRISTOFFER WONG

paternalistisk = präglad av förmyndarattityd
omallokera = omfördela

Uppgifter

17. Hur kan man utifrån texten bäst sammanfatta Posners syn på förhållandet mellan rätt och ekonomi?

- A Juridiska beslut bör leda till åtgärder som är ekonomiskt effektiva.
- B Samhället bör ge ekonomisk kompensation till individer som får det sämre på grund av juridiska avgöranden.
- C Juridiska beslut bör bidra till att stärka individens ekonomiska inflytande.
- D Samhällsekonomin bör utformas utifrån juridiska principer om effektivitet.

18. Av de två kriterier som lyfts fram intresserar sig Posner i första hand för Kaldor–Hicks-kriteriet (K–H). Varför gör han det, enligt texten?

- A K–H utgår från situationer som oftare stämmer överens med verkligheten.
- B K–H går att motivera utifrån många olika synsätt.
- C K–H ger individen ett större utrymme för självbestämmande.
- D K–H medför en jämnare fördelning av vinsterna.

19. Vad skulle av texten att döma kunna bli en följd av att tillämpa Pareto-kriteriet?

- A Att samhället tar minskat ansvar för individen.
- B Att människor uppmuntras att agera konsekvent.
- C Att vissa individer förlorar på kort sikt.
- D Att samhällets utvecklingstakt bromsas.

20. Posners argument för att det i samhället finns ett underförstått samtycke till Kaldor–Hicks-kriteriet bygger enligt texten på ett antagande. Vilket?

- A Att alla individer har en inneboende vilja att arbeta för samhällets bästa.
- B Att det sammanlagda välståndet ökar om alla individer verkligen kompenseras.
- C Att alla individer har samma chans att tillhöra den gynnade gruppen.
- D Att det sammanlagda välståndet ökar om alla individer agerar likadant.

21. Vi leverantörer arbetar med att ta fram nya metoder som ska underlätta _____. Vi för bland annat diskussioner med _____ som kan tänkas använda spillet som råmaterial till olika typer av produkter.
- A transporter – överlöpere
 - B återvinning – kunder
 - C samarbete – funktionärer
 - D företagande – speditörer
22. Lyssnandets _____ är att du förstår en annan människa sämre ju mer uppmärksamt du lyssnar på henne.
- A analogi
 - B kontrast
 - C paradox
 - D distinktion
23. Den stora _____ till i första hand USA, som omfattade närmare 1,2 miljoner människor under femtio år (1860–1910), _____ de värsta riskerna för riktigt _____ konsekvenser av överbefolkningen i Sverige.
- A invandringen – utvidgade – långsiktiga
 - B utvandringen – undergrävde – kännbara
 - C immigrationen – påskyndade – akuta
 - D emigrationen – undanröjde – ödesdigra
24. _____ är en avsöndringsprodukt från till exempel sår, slemhinnor eller körtlar och kan vara sådant som tårar, spott, magsaft eller sårvätska.
- A Serum
 - B Saliv
 - C Sekret
 - D Solution

25. Det har alltid varit konstens roll att _____ och väcka _____. Hur ska vi kunna föra en debatt om etik och människovärde om kulturen skrubbas ren från allt som är moraliskt besvärande?
- A chockera – löje
 - B revoltera – avund
 - C imitera – obehag
 - D provocera – anstöt
26. Redaktionen _____ sig rätten att inte publicera kommentarer som bryter mot tidningens riktlinjer. Vidare kan den som skrivit en lagstridig kommentar hållas personligen ansvarig.
- A friskriver
 - B betackar
 - C avsäger
 - D förbehåller
27. I Sverige eftersträvar man bättre samordning när det gäller vård av patienter med kroniska sjukdomar. Det är i första hand viktigt att utreda vem som bäst kan ta på sig rollen som samordnare för dessa patienter, och därefter att fastställa det budgetansvar som _____ ska ha. Frågan om huruvida det finns någon _____ att sänka kostnaderna återstår dock att få svar på.
- A undertecknad – förordning
 - B vederbörande – potential
 - C var och en – överenskommelse
 - D respektive – ambition
28. Jag tror att historien kan lära oss något väsentligt om dessa maktens män: Utan _____ personer i sin omgivning hade de inte varit någonting. Det är människorna runt omkring som gör makten möjlig, alla de som _____, förklarar och bortförklarar, som _____ och intygar att allt är i sin ordning: "Vänta bara så ska ni få se att det blir bra."
- A entusiastiska – fascinerar – lägger an
 - B anpassliga – rationaliserar – skyler över
 - C diskreta – konspirerar – bromsar upp
 - D exemplariska – accepterar – sluter till

29. En ökad förståelse för hur högre temperaturer påverkar tillväxten och i _____ kroppsstorleken hos abborren är viktig, då storleken till stor del avgör abborrens funktion i ekosystemet. Därför kan förändringar i tillväxt få _____ konsekvenser för ekosystemet.
- A synnerhet – upptänkliga
 - B förlängningen – långtgående
 - C undantagsfall – dramatiska
 - D grunden – närgångna
30. Dessa människor var i grunden rädda och försökte knyta egna små skyddsnät, bland annat genom att gifta sig. De pampiga brölloppen var ritualer för att _____ otryggheten.
- A besvärja
 - B anlägga
 - C försona
 - D åkalla

Provpas 1 (= DYS 1)	Provpas 2 (= DYS 2)	Provpas 4 (= DYS 3)	Provpas 5 (= DYS 4)
Kvantitativ del hu	Verbal del ad	Kvantitativ del nd	Verbal del kx
1 C	1 E	1 B	1 C
2 D	2 C	2 D	2 C
3 B	3 A	3 D	3 D
4 C	4 D	4 B	4 E
5 B	5 B	5 A	5 A
6 A	6 E	6 B	6 C
7 B	7 C	7 B	7 C
8 D	8 D	8 D	8 D
9 A	9 E	9 C	9 B
10 A	10 B	10 C	10 E
11 A	11 D	11 C	11 B
12 D	12 C	12 A	12 D
13 A	13 C	13 B	13 C
14 D	14 D	14 C	14 A
15 C	15 C	15 A	15 D
16 B	16 A	16 D	16 A
17 C	17 B	17 B	17 A
18 B	18 A	18 A	18 A
19 A	19 B	19 A	19 D
20 C	20 A	20 D	20 C
21 D	21 C	21 A	21 B
22 C	22 D	22 C	22 C
23 C	23 C	23 C	23 D
24 B	24 D	24 D	24 C
25 E	25 D	25 C	25 D
26 C	26 D	26 B	26 D
27 E	27 A	27 A	27 B
28 B	28 C	28 E	28 B
29 B	29 B	29 C	29 B
30 D	30 A	30 C	30 A
31 D	31 D	31 C	31 C
32 B	32 B	32 D	32 A
33 C	33 B	33 B	33 D
34 C	34 C	34 D	34 D
35 C	35 D	35 A	35 B
36 D	36 C	36 B	36 C
37 A	37 A	37 B	37 A
38 B	38 B	38 A	38 D
39 A	39 D	39 D	39 B
40 C	40 A	40 A	40 C

Provpas 3 ingår ej! (Utprovningsspas)

Inom parentes anges vilket provpas som gäller för dem som gjort provet för dyslektiker eller svagt synskadade, t.ex. (= DYS 1).